

KINDEREN VAN ORANJE

Prinses Pauline

Wie zich nog herinnert de daverende vreugde, waarmee op 31 Januari 1938 de geboorte van Prinses Beatrix werd begroet en wie ziet hoe reeds nu weer allerwegen voorbereidingen worden getroffen voor de ontvangst van 'n tweede Oranje-kindje, kan zich bijna niet voorstellen, dat er eens 'n Oranje-Prinsesje is geboren, waar men in Nederland — althans in de breede lagen des volks — niet de minste nota van nam.

En toch is dit het geval geweest met Prinses Pauline, de eenige Oranje, die in ballingschap werd geboren en in ballingschap stierf. 't Waren bange dagen, die Nederland en Oranje beleefden bij den overgang van de 18e in de 19e eeuw.

In 1799 hadden de Engelschen en de Russen een inval gedaan in Noord-Holland, om te trachten, de Fransche legers van onze erve te verdrijven. De Prins van Oranje, de latere koning Willem I, had dit pogen krachtig gesteund, door een inval in het Oosten van ons land op touw te zetten, doch beide pogingen mislukten en de Erfprins, zooals hij doorgaans genoemd werd, keerde terug naar Berlijn, waar zijn vrouw zich met haar beide zoontjes aan het hof van haar broer Koning Frederik Willem III van Pruisen bevond.

Nog was de Erfprins niet bij zijn gezin aangekomen, toen hem een dochttertje werd geboren: 1 Maart 1800.

Behalve bij de weinige Oranje-getrouwen verwekte het bericht van de geboorte van deze Oranje-Prinses niet de minste ontroering in de Nederlanden.

In de Stadhoudelijke familie echter heerschte groote vreugde. Grootmoeder Wilhelmina en tante Louise, die te Brunswijk woonden, waren zeer ingenomen met het jonge Prinsesje.

Al spoedig echter kwam er een kentering in deze prille genegenheid.

Er ontstond een kleine familietwist, over den roepnaam van de Prinses.

Op 27 April was zij gedoopt en bij die gelegenheid had zij de namen ontvangen: Wilhelmina, Frederica, Louisa, Pauline, Charlotte en haar moeder stelde toen vast, dat haar roepnaam Pauline zou zijn.

Daarover nu ontstond oneenigheid in de familie. Den naam Pauline had ze ontvangen naar Keizer Paul van Rusland. Dat was, meende de familie, al erg genoeg,

maar dat ze nu ook nog Pauline als roepnaam zou hebben, dat was te erg, véél te erg.

Keizer Paul was in die dagen op politiek gebied ietwat aan 't draaien. Hij had de coalitie verlaten en scheen het er op toe te leggen, de vriendschap van Frankrijk te verwerven.

Daarom nu konden grootmoeder Wilhelmina en tante Louise den keizer niet goed meer zetten en zij vonden het een onverdraaglijke gedachte, telkens als zij den naam van het Prinsesje noemden, aan den keizer der Russen te worden herinnerd. Er is in de Stadhoudelijke familie heel wat over te doen geweest, doch de zaak bleef zooals ze was en gedurende haar korte leventje is ze altijd Prinses Pauline genoemd.

Over de kleine Prinses zijn de berichten uit den aard der zaak heel schaarsch. Het waren zeer bewogen tijden, die de Oranje-familie beleefde, en het lag voor de hand, dat er weinig aandacht geschonken werd aan een klein kind.

Te meer niet, daar Pauline gezond en flink opgroeide. 'n Enkele maal vermelden de brieven 'n klein voorval, waarbij de naam van Pauline is betrokken. Zoo heeft ze op 24 Augustus 1804 ter eere van haars vaders verjaardag, met haar grootvader Prins Willem V een walsje gedanst. Grootvader en kleindochter wilden hiermee hun gemeenschappelijke vreugde over den verjaardag van den Erfprins tot uitdrukking brengen.

Op 1 Maart van het volgende jaar werd ze reeds 5 jaar en toen grootvader Willem den 8sten Maart zijn verjaardag vierde, kreeg hij van zijn kleindochtertje een paar door haarzelf gebreide kousebanden ten geschenke. Die twee konden het uitstekend met elkaar vinden.

Ach wie kon in zulke gelukkige oogenblikken vermoeden, dat beiden reeds het volgende jaar zouden worden weggerukt: grootvader eerst in April en daarna de kleine Pauline in December.

Door dit dubbele sterfgeval werd het jaar 1806 een rouwjaar voor de Oranjes.

Nadat in April Stadhouders Willem V was gestorven, ontnam Napoleon kort daarop aan den Erfprins zijn Nassausche erflanden, waarmee hij toen Murat begiftigde.

Daarop brak in Augustus de oorlog uit tusschen Frankrijk en Pruisen, waarbij dit laatste land vernederd aan de voeten van den Corsicaan kwam te liggen. De Erfprinses, die zich met haar gezin te Berlijn ophield, zag zich genoodzaakt te vluchten, met de koninklijke familie. Met zes rijtuigen zou de vlucht plaats hebben. Freule Von Goltz, graaf Van Bijlandt en Staatsraad Glaser, vergezelden de Prinses op haar vlucht.

De kleine Prinses Pauline trok zich van al deze drukte niets aan. Blijkbaar voelde zij zich te moe om er naar te zien. Liefkoozend vlijde zij haar hoofd tegen freule Von Goltz, van wie zij veel hield.

Eindelijk werd Cüstrin bereikt en hier nam de Prinses met haar kinderen haar intrek in de herberg van vrouw Homann, waar drie dagen later baron de Constant en kort daarop ook de Erfprins zich bij haar voegde. Het was een weemoedig wederzien hier in de herberg van vrouw Homann.

Van Cüstrin ging het naar Freienwalde, waar de Prinses op 2 December doodvermoeid aankwam. De lange reis en het gure weer hadden niet alleen háár gezondheid benadeeld, maar ook de kleine Prinses Pauline sterk aangegrepen. Vergeefs verzocht de Erfprins of zijn vrouw en zijn dochttertje naar Berlijn mochten reizen, om daar genezing en rust te vinden.

De anders zoo vroolijke en levenslustige Prinses Pauline

bleef loom en lusteloos, zelfs toen het enkele dagen later Sint-Nicolaas was en zij met de gebruikelijke cadeautjes — veel bescheidener dan vroeger — werd verrast. Ook de verjaardag van broer Willem — 6 December — kon haar de oude opgewektheid niet teruggeven. Zij begon te klagen over maagkrampen en pijn in het hoofd. Daarom werd dokter Grappengreifer geraadpleegd. Deze meende eerst, dat gevatte kou de oorzaak was, doch toen de zieke met den dag verergerde, stond hij al spoedig machteloos ofschoon hij deed wat hij kon.

Hevige koorts sloopten het lichaam van de Prinses. Sedert den nacht van 19 December bleven de Erfprins en zijn vrouw, doodelijk ongerust, dag en nacht op de ziekenkamer. Doorgaans was Pauline buiten bewustzijn. De crisis naderde nu snel en het was duidelijk te zien, dat zij die niet zou doorkomen.

In den vroegen morgen van den 25sten December kwam het einde en toen de beide Prinses de kamer binnenslopen, vonden ze daar hun vader en moeder verstomd van smart bij de kleine doode. De Prinses hield de hand van Pauline in de hare en telkens hoorde men haar het bekende versje van Vondel opzeggen: Een rei van Englen zag, Door 't dunne wolkfloers heen, Of ergens hier beneen, Een zuiv're parel lag.

Nog dienzelfden dag vertrok de Prinses naar Berlijn, waar zij in het „Niederländische Paleis" haar intrek nam en hoopte te zullen mogen blijven.

In Freienwalde werd Prinses Pauline ter aarde besteld. Op 7 April 1911 is het stoffelijk overschot van Prinses Pauline, die nooit haar vaderland zag, naar den grafkelder te Delft overgebracht.

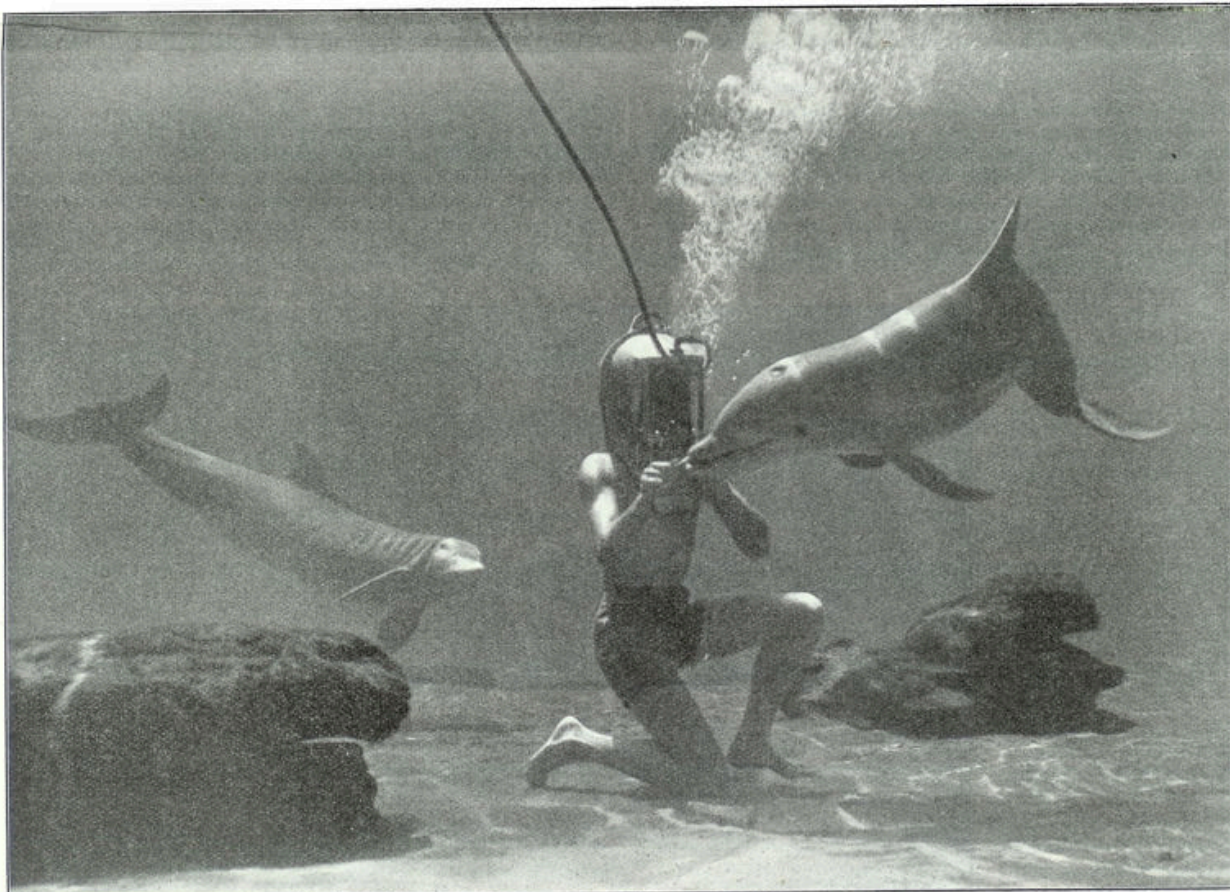
P. DE Z. J.Gzn

Het Eeuwfeest

VAN DE SPOORWEGEN

Over de geschiedenis der spoorwegen zijn dikke boeken geschreven. En dat is niet te verwonderen, want een trein is nu eenmaal iets, dat op velen, jongen en volwassenen, een ongemeene aantrekkingskracht uitoefent, en het is waarlijk geen fabeltje, dat vele vaders even gaarne met een kindertreintje spelen als hun telgen. Wat een prachtig gezicht is het ook niet, wanneer er op het station zoo'n zware jumbo langzaam puffend voorbyschuijft, of wanneer men in het buitenland zoo'n internationalen trein in daverende vaart over een viaduct ziet denderen! We lazen onlangs in een statistiek, dat de lengte van het spoorwegnet over de geheele aarde 1.329.460 K.M. bedraagt. Dat is me nogal wat, wanneer men bedenkt, dat de eerste locomotief in 1803 werd gebouwd en dat in 1825 in Groot Brittannië, het geboorteland van het ijzeren paard, de eerste spoorweg werd geopend.

In het goede Holland was men er niet zoo vlug bij als in Engeland. Hier vieren we dit najaar pas het eeuwfeest, maar wanneer men bedenkt, dat ons land met zijn betrekkelijk kleine afstanden vele goede waterwegen bezat en uitstekende — lach niet — trekschuitverbindingen, dan vinden we de veelszins geuite klacht, dat we ook hiermede weer leelijk achteraan kwamen, toch niet geheel billijk. En zoo er al een achterstand mocht zijn geweest, dan is er alle reden om thans bij de honderdjarige herdenking met trots te zien naar het prachtig geoutilleerde bedrijf, dat met zijn Diesels en elektrische treinen zeker aan de spits staat van alles, wat er op het gebied van modern rollend materieel wordt voortgebracht.

Cliché Rotterdamsche Lloyd

In het prachtige „Oceanarium" te Marineland in Florida kan men de wonderlijkste onderzeedieren in hun natuurlijk element gadeslaan. Onze foto laat zien, hoe een duiker op den bodem neerdaalt om enkele visschen te voeren.

KINDEREN VAN ORANJE

Prins Casimir

Is het thans het Paleis Soestdijk, waar we den gelukkigen wederopbloei van ons Oranjehuis mogen aanschouwen, ruim honderd jaar geleden was het eveneens Soestdijk, dat verscheidene loten aan den ouden Oranjeboom zag ontspruiten.

Nadat Prins Willem, de latere Koning Willem III in 1817 te Brussel was geboren, zag Prins Alexander in 1818 te Soestdijk het levenslicht; twee jaar later, 13 Juni 1820 werd Prins Hendrik te Soestdijk geboren. Hij zou de eerste en eenige Oranje zijn, die Nederlandsch-Indië zou bezoeken.

En andermaal twee jaar later, op 21 Mei 1822 werd Kroonprins Willems vierde zoon geboren. Dit prinsje ontving de namen Willem Alexander Frederik Ernst Casimir.

Daar het Hof zich de volgende maand in Amsterdam bevond, had daar in de Nieuwe Kerk de doopplechtigheid plaats.

De dag, die voor deze plechtigheid was uitgekozen, was Dinsdag 18 Juni. Dit kan natuurlijk heel toevallig zijn, doch het is evenzeer mogelijk, dat deze datum werd gekozen, omdat hieraan voor den Vader zulke roemrijke herinneringen waren verbonden. Aan zin voor de historie heeft het de Oranjes nooit ontbroken.

Het was de taak van den bekenden hof-prediker J. J. Dermout, om de doopplechtigheid te verrichten.

Terwijl de Doopeling het Paleis op den Dam werd uitgedragen, daverden een-en-vijftig saluutschoten over Amsterdam.

De Koning — Willem I, de grootvader van de kleine Casimir — met de beide Prinsen Willem en Frederik gingen te voet. De Koningin, met haar twaalf-jarige Prinses Marianne, tante van den kleinen Prins gingen per koets.

Precies te drie uur 's middags verliet de Vorstelijke familie het Paleis. De kerk was geheel gevuld met geëerdgen, terwijl de Vorstelijke personen tegenover den preekstoel plaats namen.

Nog nooit was er een Oranjeprins te Amsterdam gedoopt en het is daarom te begrijpen, dat de Amsterdammers in hun nopjes waren over dit heugelijke feit.

Toen de grootmeesteresse, Baronesse Fagel, den volgenden dag met het Prinsje naar Soestdijk terugreed, werd de koets te Diemerbrug opgehouden. Daar stond de pastoor van die plaats, die vriendelijk verzocht, of hij den jonggeborene eens mocht zien. Natuurlijk werd dit toegestaan en met eenvoudige woorden sprak de pastoor zijn hartelijke wenschen en zegenbeden over het Oranjekind uit.

Enkele dagen later kwam er van Soestdijk een milde gift voor de armen van Diemerbrug.

Helaas was dit Prinsje geen lang leven beschoren. Wat al spoedig na zijn geboorte werd gevreesd, bleek korten tijd later maar al te waar. De kleine Casimir leed aan hydrocephalie.

Toen de Koninklijke familie zich in het najaar van 1822 te Brussel bevond, nam de ziekte snel in hevigheid toe. Het Vorstelijk gezin had daar zijn intrek genomen in een hotel, op de plaats Ruyaal. Daar overleed het jeugdige prinsje reeds op Dinsdag 22 October. Hij was toen vijf maanden en één dag oud. De overlijdensakte werd

opgemaakt door Louis Baron Devos de Cauwenberghe, schepen van de stad Brussel.

De verschillende doctoren, die de lijkschouw verrichtten, onder wie ook was J. Everard, de lijfarts van Koning Willem II, verklaarden in het door hen opgemaakte rapport, dat de doodsoorzaak inderdaad hydrocephalie was geweest.

In een gewelf van de Augustijner-kerk te Brussel, de eenige Protestantsche kerk, die daar destijds was, werd het lijkje van Prins Casimir op 25 October bijgezet. In deze kerk, die vroeger het klooster van de Augustijnermonniken was geweest, was vijf jaar te voren Prins Willem, de latere Koning Willem III gedoopt.

Kroonprins Willem en zijn vrouw Anna Paulowna waren diep bedroefd over het verlies van hun zoontje en met hen treurde het geheele Nederlandsche volk mee. Intusschen braken er moeilijke tijden aan op politiek gebied. Er dreigde storm uit het Zuiden en weinige jaren later brak de Belgische opstand uit, die in 1839 gevolgd werd door de volledige scheiding van Noord- en Zuid-Nederland.

In later jaren deed de Augustijner-kerk niet meer dienst als bedehuis, doch werd zij ingericht als gebouw voor publieke vermakelijkheden. Er werden muziekwedstrijden en tentoonstellingen gehouden en ten slotte vestigde men er zelfs een postkantoor.

Daar nog altijd het stoffelijk overschot van Prins Casimir daar rustte, trok deze veranderde bestemming de aandacht der autoriteiten in ons land. In 1860 kreeg onze gezant te Brussel opdracht er met de Belgische regeering over te spreken en deze gaf dadelijk toestemming tot het overbrengen van het kistje naar Delft. Op 11 Mei 1860 had de plechtige bijzetting in den grafkelder aldaar plaats. De gedenksteen, die in Brussel het graf had gedekt, is later eveneens naar Delft overgebracht.

P. DE Z. J.Gzn

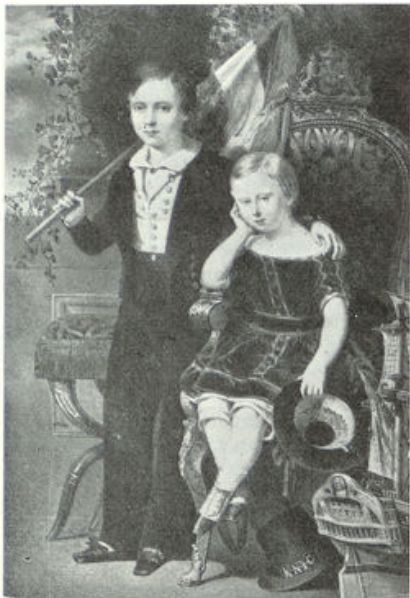

De Augustijnerkerk te Brussel, waarin Prins Casimir werd bijgezet.

KINDEREN VAN ORANJE

Prins Maurits der Nederlanden

Toen Koning Willem II voor de eerste maal op 19 October 1840 de zitting van de Staten-Generaal opende, kon hij bij die gelegenheid melding maken van de ge-

Prins Willem en Prins Maurits

boorte van den erfprins, den lateren Kroonprins Willem van

Oranje. Een diepe vreugde doortilde daarbij niet alleen den koninklijken grootvader, maar de geheele vergadering, want zóó als toen had de Oranjeboom nog nooit gebloeid.

Het moet een treffend schouwspel zijn geweest, toen kort daarop deze Willem, Nicolaas, Alexander, Frederik, Karel, Hendrik, geboren 4 September 1840,

werd gedoopt.

Hierbij toch was ook de grijze overgrootvader Koning Willem I nog tegenwoordig. De hofprediker, Ds Van den Broek, die de doopplechtigheid verrichtte, mocht daarbij terecht opmerken: „Meer dan zeldzaam, misschien ééinig is het voorrecht, dat de hoofden van vier opvolgende geslachten, dat een viertal vorsten, die de Koninklijke Kroon gedragen hebben, nog dragen of eenmaal, zoo wij hopen, dragen zullen, zich tot hetzelfde godsdienstige doel vereenigd vinden: om Gods verbond te houden en Zijne inzettingen te bewaren.”

Vier geslachten van Oranje rondom het doopvont; het was niet eerder in het Huis van Oranje voorgekomen en het is sedert ook niet weer voorgekomen.

Groot was de vreugde, toen op 15 September 1843 de tweede zoon van den Kroonprins werd geboren, die de namen ontving van Willem, Frederik, Maurits, Alexander, Hendrik, Karel en den roepnaam kreeg van Prins Maurits. In het geven van den roemrijken naam Maurits, toonde de latere Koning Willem III zijn zin voor onze rijke historie. Ter gelegenheid van deze gelukkige geboorte kwam ook de oude overgrootvader uit Berlijn over en vertoefde enkele weken in Den Haag.

Wie had toen kunnen denken, dat nog geen halve eeuw later (1890) de dichter Beets zou moeten klagen:

„'k Zag drie Oranjes op den troon
En zeven van zijn glans omschenen;
Nu slaapt het tiental bij de dóon,
En 'k leef, om ze allen te beweenen.”

De kleine Prins Maurits werd gedoopt door den hofprediker Ds G. Ruitenschild. Groot was allerwege in den lande de vreugde van de geboorte van dezen tweeden prins, uit het huwelijk van Kroonprins Willem en Prinses Sophie van Wurtemberg. Het stond van meetaf vast, dat Prins Willem bestemd was voor den dienst

bij het leger en Prins Maurits voor den dienst van de Marine. Op 'n foto uit hun kinderjaren zien we dan ook, symbolisch, naast Prins Maurits een Oud-Hollandsch zeeschip staan.

Aan de opvoeding zijner zonen werd door den Kroonprins de grootst mogelijke zorg besteed. Nadat hij zijn wensch daaromtrent duidelijk had te kennen gegeven, droeg hij aan Baron Forstner van Dambenoy op, de ontwerpen voor de opvoeding der Prinsen te maken. Op 1, 4 en 7 November 1847 diende deze zijn ontwerpen bij den Kroonprins in, die ze, na ze grondig te hebben bestudeerd, enkele weken later teekende.

Naast Baron Forstner werd de heer Aikema tot ondergouverneur benoemd, nadat hij een proeftijd van drie maanden had doorgemaakt. Ook Miss Eusden zag zich een deel van de opvoedingstaak toegewezen. Zoodra de Prinsen konden lezen, moesten zij dagelijks onder leiding van deze dame voor hen geschikte gedeelten uit den Bijbel lezen. Het eigenlijke godsdienstonderwijs werd aan een Dienaar des Woords opgedragen.

De Kroonprins had bij het vaststellen van het leerplan het verlangen te kennen gegeven, dat van dit plan niet zou worden afgeweken, „nimmer en onder geenerlei omstandigheid.”

Zooals men ziet, was het den Kroonprins wel ernst met de opvoeding van zijn zonen. Diep te betreuren is het daarom, dat ons vaderland nimmer van deze uitnemende voorbereidingen heeft mogen profiteren.

In Mei 1850 toch werd de toen bijna zevenjarige Prins Maurits ernstig ziek, een ziekte zóó ernstig, dat hij daaraan na verloop van enkele dagen reeds, op 4 Juni, bezweek. Hevige koorts hadden het lichaam van den Prins in korten tijd gesloopt. Groot was de verslagenheid in het land. Ons volk had den kleinen Prins tot een aanvalligen knaap zien opgroeien en uit de berichten, die nu en dan werden gepubliceerd, begrepen, dat Maurits een begaafde Oranje was, die zeker den roem van zijn geslacht zou hoog houden.

Maar niet minder groot was de verslagenheid van den koning en de koningin.

De smart maakte den koning zelfs 'n oogenblik onredelijk. Toen een predikant en een ouderling van de Ned. Hervormde gemeente op het paleis het Noordeinde de vorstelijke ouders kwamen condoleeren, maakte de koning er zijn Gemalin een verwijt van, dat zij niet den juiste medicus voor het kind had geraadpleegd. De predikant, die uitstekend begreep, dat de overgroot smart de oorzaak was van dit onbillijk verwijt, trachtte den koning te troosten, door hem te wijzen op God, Wiens doen altijd majesteit is en voor Wiens hoog besluit wij ons hebben te buigen.

Da Costa schreef een gedicht „ter gedachtenis van Prins Willem, Frederik, Maurits, Alexander, Hendrik, Karel der Nederlanden, waarin hij o.m. zeide:

„Gij slechts een oogenblik voor onze hoop verschenen,
een vriendelijke ster aan Neerlands horizon,
toch met uw schoonen naam niet uit ons oog verdwenen,
voordat uw lief gelaat nog harten voor zich won!”

en verder:

„Zij voorts uw droef gemis, met buigend hoofd geleden,
met lijdzame overgaaf in tranen nabetracht,
voor Nassau's huis een bron van vruchtbre hartgebeden,
in dezer tijden drang, in dezer dagen nacht!”

P. DE Z. J.Gzn

KINDEREN VAN ORANJE

Oranjejeugd op Soestdijk in de vorige eeuw

Op 9 Februari 1816 had in de Hofkerk van het Paleis te St Petersburg de plechtige ondertrouw plaats van den Prins van Oranje, den lateren koning Willem II met Prinses Anna Paulowna. De Metropolitaan Ambrosius stak de verloofden de gouden ringen aan de vingers.

Daarna volgde op 21 Februari de huwelijks-voltrekking. Nadat het huwelijk was gesloten, had de bevestiging daarvan plaats naar Nederlandsch Hervormd gebruik door Ds De la Saussaye.

Eén dag vóór zijns vaders verjaardag, op 23 Augustus 1816 kwam het Prinselijk Paar op Het Loo aan, waarna het zich op Soestdijk vestigde. In Juli 1815 had koning Willem I uit naam van het Nederlandsche volk, het domein te Soestdijk, met alles wat er bij behoorde aan den kroonprins geschonken, zulks als een belooning voor zijn heldhaftig gedrag in den strijd tegen de Franschen.

Het eerste kind uit 's Prinsen huwelijk, werd op 19 Februari 1817 te Brussel geboren. Het was *Willem Alexander Paul Frederik Lodewijk*, de latere koning Willem III.

Op 21 Mei 1818 hield de Prins met zijn Gemalin zijn plechtigen intocht te Soestdijk. Soestdijk en Baarn waren voor die gelegenheid met vlaggen en eerepoorten versierd, er werd geillumineerd en 's avonds brandden er vreugdevuren op den Soesterberg.

Nog in datzelfde jaar, op 2 Augustus was er te Soestdijk weer Oranjefeest.

's Middags om vier uur dreunden er over het Malieveld te 's Gravenhage 101 kanonschoten, om aan de bevolking de blijde tijding te verkondigen, dat er te Soestdijk een Oranjeprins was geboren.

Dit was de eerste Oranje, die te Soestdijk het levenslicht aanschouwde. Hij ontving de namen *Willem Alexander Frederik Constantijn Nicolaas Michael*. Op 24 Augustus werd hij in Den Haag gedoopt. Tot bitter verdriet van zijn ouders en van het Nederlandsche volk kwijnde hij weg aan een uitterende ziekte en op Madeira, waar hij herstel zijner gezondheid zocht, is hij 20 Febr. 1848 overleden.

13 Juni 1820 werd er voor de tweede maal op Soestdijk een Oranjeprins geboren, *Willem Frederik Hendrik*. Hij is de eenige der Oranje's die als scheepscommandant de Nederlandsche vlag heeft vertoond aan de oevers van de Nawa in Rusland, aan de kusten van de Middellandsche Zee, in Oost- en West-Indië, ja bijna op alle zeeën. Jarenlang was hij later namens zijn broeder koning Willem III Stadhouders van Luxemburg. Daar leeft de herinnering aan zijn zegenrijk bestuur nog voort en draagt de Prins Hendrik-spoorweg zijn naam.

Nauwelijks twee jaar later — op 21 Mei 1822 — werd er voor de derde maal op Soestdijk een Oranjeprins geboren, n.l. *Willem Alexander Frederik Ernst Casimir*, die helaas slechts vijf maanden oud werd en op 22 Oct. van datzelfde jaar te Brussel overleed.

Het vijfde kind van Prins Willem was een dochttertje, Prinses *Wilhelmina Maria Sophia Louise*, die op 8 April 1824 te 's Gravenhage werd geboren. In 1842 trouwde zij met den zoon van den Groothertog van Saksen-Weimar-Eisenach. Hun jeugd hebben deze Oranje-kinderen op Soestdijk doorgebracht.

Vier op zichzelf-staande huizen herinneren te Soestdijk aan de gelukkige jeugd van drie Oranje-prinsen en één Prinses. Nog is er de boerderij van Prinses Sophie, waar het aardige meisje op klorpen en met juk en emmers gewapend het boerenbedrijf mee-beleefde.

De andere drie huizen heetten: Prins Willems-, Prins Alexanders- en Prins Hendriks jachthuisjes.

In Mei 1817 had de Kroonprins zijn oudsten zoon, net drie maanden oud de koepok-inenting doen ondergaan. Dat was toen een nieuwigheid, die nog weinig bewonderaars telde.

De Kroonprins ontving hierover van zijn koninklijken vader een terechtwijzing. „Uw kind,” schreef koning Willem I, „is niet slechts het uwe, maar het behoort aan den Staat, en daarom ben ik geroepen over dat kind een gezag uit te oefenen, dat heel wat verschilt van een grootvader, die geen koning is.”

De Kroonprins luisterde naar deze vermaning en toen er voor den zesjarigen Willem een goeverneur benoemd moest worden, koos hij daartoe, in overleg met zijn vader, Baron de Constant Rebecque de Villars, Majoor van den Generalen Staf.

De Prins zelf stelde de grondregels vast voor de opvoeding zijner kinderen en daarbij was eenvoud, ook bij de verstandelijke ontwikkeling, de voornaamste.

Voor al het godsdienstig onderwijs wilde de Prins zoo goed mogelijk verzorgd hebben.

Hun morgengebed moesten de kinderen steeds bij hun vader komen doen.

Aanvankelijk gaf hij hun zelf onderwijs in de Bijbelsche geschiedenis en wel negen uur per week. Later droeg hij dit op aan den Hofprediker, den Waalschen predikant Daniël Delprat. Maar ook toen nog woonde hij heel vaak de dagelijksche lessen bij en stelde hij persoonlijk elk half jaar een twee- à driedaagsch onderzoek in naar de vorderingen zijner kinderen.

Deelnemen aan de kinderlijke spelen was zijn liefste ontspanning. Zelf deed de Kroonprins niet aan muziek, maar hij vond het goed, dat zijn kinderen haar beoefenden. Kaartspelen werd in het koninklijk gezin niet gedaan, maar zooveel te meer deed men er aan schaken. Zoo heeft Soestdijk in de negentiende eeuw jarenlang een zeer gelukkig vorstelijk gezin in zijn midden gehad. Later heeft de koningin-weduwe Anna Paulowna, daarna Prins Hendrik en vervolgens Koningin Emma er gewoond.

En nu na 115 jaren komt de Oranjeboom weer op datzelfde Soestdijk, door de gunste Gods tot nieuwen bloei en staat er reeds voor de tweede maal een Oranje-wieg gereed.

P. DE Z. J.Gzn

Prinses Louise, op 5 Augustus 1828 geboren.

KINDEREN VAN ORANJE

De kinderen van Prins Frederik

In het Staatsblad van 1 November 1824, werd bekend gemaakt, dat koning Willem I, in overleg met de Staten-Generaal, toestemming had verleend tot het huwelijk van Prins Frederik, met Louise Augusta Wilhelmina Amalia Prinses van Pruisen, welk huwelijk „beloofde bevorderlijk te zijn aan het geluk van 's konings tweeden zoon en aan de belangen der natie, aangezien de reeds bestaande familie- en vriendschappelijke betrekkingen tusschen het hof van Pruisen en dat der Nederlanden dienstengevolge meer en meer zouden worden bevestigd.”

Het huwelijk werd te Berlijn voltrokken op 21 Mei 1825. Koning Willem I woonde deze plechtigheid niet bij, daar z'n gezondheid ernstig geleden had, mede als gevolg van de overstromingen, die in Noord-Holland hadden plaats gehad. De huwelijksinzegening geschiedde door Dr Eylert, die tot tekst koos Mattheüs 22 : 4: „Komt tot de bruiloft.” Naar aanleiding van deze woorden, wees hij op de deugden en eigenschappen, die het eigenlijke bruiloftskleed vormen: voor den echtgenoot onverdroten arbeid, eerbied voor God en liefde tot den naaste, tot het eigen gezin in de eerste

plaats; voor de vrouw zachtheid van zin en dienende liefde, de grootste kracht van elke vrouw, tevens de hechtste grondslagen van blijvend huwelijksgeluk.

De ontvangst, die het jonggehuwde Paar in den zomer in de Zuidelijke Nederlanden en in het najaar in Noord-Nederland te beurt viel, was buitengewoon hartelijk en geestdriftig.

Op het Korte Voorhout in Den Haag was een paleis in aanbouw, doch zoolang dit niet gereed was, betrokken de jonggehuwden het vroeger door Prinses Wilhelmina, de vrouw van stadhouder Willem V, bewoonde paleis op het Plein.

Eerst op 30 Januari 1828 kon het nieuwe paleis op het Korte Voorhout in gebruik worden genomen en niet lang had het Prinselijk Paar daar gewoond, toen het gerucht door het land liep, dat Prins Frederik en Prinses Louise eerlang oudervreugde zouden smaken.

Werkelijk werd op 5 Augustus van dat jaar hun eerste dochter geboren, die bij den doop op 18 Augustus de namen ontving van Wilhelmina Frederika Alexandrina Anna Louise. De laatste naam werd haar roepnaam.

De doop werd bediend door Ds Dermout in de Grootte Kerk te 's Gravenhage.

Twee jaar te voren was er in Stockholm een kroonprinsje geboren — Kroonprins Karel, met wien het Prinsesje van Oranje drie en dertig jaar later in het huwelijk zou treden, waardoor de verwantschap tusschen het Zweedsche vorstenhuis en het Huis van Oranje werd tot stand gebracht.

Prinses Louise was reeds bijna vijf jaar, toen zij op 6 Juli 1833 een broertje kreeg. Ook dit kind werd geboren in het paleis op het Korte Voorhout. Groot was de vreugde in de familie en in het land, toen ook Prins Frederik zich mocht verheugen in een stamhouder. Natuurlijk was zijn eerste naam Willem, naar zijn koninklijken grootvader Willem I. Daarop volgden dan de namen Frederik Nicolaas Karel.

Het Prinsje groeide schijnbaar heel voorspoedig op, doch, aangegrepen door een ernstige ziekte, overleed het reeds op 1 November 1834, nog niet eens vijftien maanden oud.

De droefheid der ouders was ontzettend groot en Prof. Van Assen maakte zich de tolk van het Nederlandsche volk, toen hij de vorstelijke ouders zijn deelneming betuigde. Bij de geboorte van het Prinsje had de professor reeds de hoop uitgesproken, dat ook deze Oranje eerlang de hoogeschool te Leiden zou bezoeken. De smart om het verlies van hun zoontje werd verzacht, toen er op 22 Augustus 1836 weer een prinsje werd geboren. Deze Prins ontving de namen Willem Frederik Nicolaas Albert, terwijl zijn roepnaam Frederik werd. Ongeveer een maand na zijn geboorte — 26 September — werd het kind in het paleis op het Korte Voorhout gedoopt.

De kleine Prins Frederik groeide voorspoedig op en toen er op 5 Juli 1841 op het „Huis de Pauw” te Wassenaar nog een Prinsesje werd geboren, was het geluk der vorstelijke ouders bijna volmaakt. De kleine Prinses werd 11 Augustus in de historische Kloosterkerk te 's-Gravenhage gedoopt. Zij ontving de namen Wilhelmina Frederika Anna Elizabeth Marie. Zij is de Oranjeprinses, die in later jaren onder de opsomming der vorstelijke verjaardagen vermeld zou staan als Prinses Marie Von Wied.

Zoo leefde dit Oranje-gezin in geluk en voorspoed in het paleis op het Korte Voorhout, tot opeens zijn levenshemel verduisterd werd door een ramp, waarvan de herinnering nimmer werd uitgewischt.

Bij het maken van gymnastische oefeningen maakte de tien-jarige Prins Frederik een val, die zóó hevig was, dat hij aan de gevolgen daarvan reeds op 23 Januari 1846 overleed. De droefheid, die toen het hart van Prins Frederik en van zijn gemalin Prinses Louise vervulde, is niet te beschrijven.

Al de hoop van Prins Frederik en zijn Huis was op dezen veelbelovenden knaap gebouwd.

Maar Gods weg was anders, en al berustten de Ouders in den Raad Gods, en al droegen ze al de liefde, die

zij voor Prins Frederik hadden gevoeld, over op hun beide dochttertjes, nimmer kwamen zij dezen slag te boven. Tot aan hun dood toe bleef dit sterven als een zwarte schaduw hun levensgeluk verduisteren.

De beide dochters van Prins Frederik bleven hem gespaard. Prinses Louise werd later koningin van Zweden en Haar nakomelingen vormen nog het Zweedsche vorstelijk Huis.

Alleen Prinses Marie heeft haar vader overleefd. De koningin van Zweden overleed in 1871, Prins Frederik

zelf stierf in 1881, doch zijn dochter Prinses Marie von Wied stierf in 1910 op 69-jarigen leeftijd. Zij heeft dus de geboorte van onze Prinses Juliana nog beleefd.

Zijn beide dochters hebben hem een aantal kleinkinderen geschonken, die de vreugde hebben uitgemaakt van zijn ouden dag en waarmee hij zich vol blijdschap liet fotografeeren.

Zoo heeft dus ook het huwelijk van Prins Frederik voor ons land niet gebracht de voortzetting van het aloude Huis van Oranje. Deze zoo lang gehoopte opbloei wordt ons thans in vrouwelijke linie — Gode zij dank — geschonken, door Prinses Juliana, de eenige dochter van onze geliefde Koningin.

P. DE Z. J.Gzn

De Oranjeboom in bloei.

KINDEREN VAN ORANJE

De doop van een Prinsesje

Toen op 28 November 1770 in het Paleis Noordeinde te Den Haag een Prinsesje werd geboren, bracht dit feit allereerst groote vreugde teweeg in het Stadhouders-lijk gezin. Te verwonderen was dit niet. Want immers op 23 Maart van het vorig jaar had God aan Prins Willem V en zijn Gemalin Wilhelmina van Pruisen een zoontje geschonken, dat helaas reeds den dag na zijn geboorte overleed. Nog dienzelfden dag begaf Dominee Serrurier zich naar het Paleis, om bij den Stadhouder te informeerden, wanneer de voltallige kerkeraad de eer mocht hebben, zijn gelukwenschen te komen aanbieden. De Prins was zeer gevoelig voor de genegenheid, die uit dit verzoek sprak, doch verzocht den predikant toch de moeite te willen sparen, daar er bij deze gelegenheid geen colleges werden verwacht.

Misschien hield dit verband met den gezondheids-toestand van de Prinses, althans in het begin van December verspreidde zich de tijding door stad en land, dat de Prinses was aangetast door de zoo zeer gevreesde pokziekte. In alle kerken werd om het herstel van de Prinses gebeden en deze gebeden werden gelukkig verhoord: de Prinses herstelde.

De geboorte en doop van den Prins zelf in 1748, was buitengewoon luisterrijk gevierd, maar de tijden waren gansch anders en de Stadhouder leefde en voelde te veel met zijn volk mee, dan dat hij daarmede geen rekening zou hebben gehouden.

Op verzoek van den Prins werd dan ook door de Staten van Holland een openbare afkondiging gedaan, waarbij verzocht werd om bij den doop der Prinses, die binnenkort zou plaats hebben, geen bijzondere feestelijkheden voor te bereiden.

Meegedeeld werd o.m., „dat Zijne Hoogheid, wel verzekerd van de bereidwilligheid en genegenheid met welke zulks zou geschieden, uit aanmerking van tegenwoordige bezwarende omstandigheden en in het bijzonder de groote duurte der meest benoodigde levensmiddelen, van oordeel was, dat de illuminatiën zoo in 's Gravenhage als die verder in dit Gewest zouden kunnen geschieden, behoorde agter gelaten en daardoor aan een ieder, zoo hij het mocht goedvinden, aanleiding gegeven worden om de kosten, daartoe noodig, tot Liefdegaven aan armen en behoeftigen te besteden.”

Zooals men ziet: ook Willem V, de veel gesmade, was een echte Oranje, wien het heil van land en volk meer ter harte ging dan een voordeel van eigen huis.

Ondertusschen werden de voorbereidingen voor den Doop getroffen. De Prins, die zeer gehecht was aan tradities, ontbood reeds op 12 December Dominee Van Staveren bij zich ten Paleize, om hem te vragen of hij de akten eens wilde nazien, waarin de Doopplechtigheid van hemzelf was beschreven. Blijkbaar had de predikant een dergelijk verzoek verwacht, want hij kon den Vorst onmiddellijk inlichten.

Die plechtigheid, zoo vertelde hij, was destijds verricht door de predikanten Van Utrecht en Pielat, als oudste dienaren des Woords. De eerste had daarbij een meditatie gehouden, terwijl de andere het Prinsje had gedoopt.

De Prins wilde voor den Doop van het Prinsesje dezelfde schikking treffen en wenschte daarom, dat de beide oudste predikanten, namelijk Ds Van Staveren en Ds Munnekemolen zich hiermee zouden belasten.

De doop zou plaats hebben op Woensdagavond 19 December, in de aloude St Jacobskerk.

Zoo was het oorspronkelijke plan, doch later schijnt men dit te hebben veranderd en had de Doopplechtigheid toch overdag plaats.

Reeds te tien uur 's morgens werd de weg, waarlangs de stoet zou gaan, afgezet door soldaten en schutters. Die weg zou gaan door de Grenadierspoort, langs het Plein, Houtstraat, Tournooiveld, Vijverberg, Hoogstraat, Veenstraat, Groenmarkt, vervolgens langs het Stadhuis tot den ingang van de kerk.

Precies om twaalf uur verliet de stoet het Paleis op het Noordeinde.

In het gevolg van den Stadhouder bevonden zich afgevaardigden van de Staten Generaal, van de Staten der verschillende provincies en van de steden Dordrecht, Haarlem, Delft, Amsterdam, Rotterdam en Schiedam. Ook waren aanwezig tal van vorstelijke personen, die tot de familie van den Stadhouder behoorden.

Merkwaardig genoeg bevond zich de kleine Doopeling niet in den stoet. Zij werd pas naar de kerk gebracht, toen Dominee Van Staveren zijn predikatie hield. Een kleine stoet van enkele karossen ging vooraf aan den prachtigen draagstoel, waarin de Prinses naar de kerk werd gebracht. Het was freule Danckelmann, die haar in de kerk bracht en, toen de Doop bediend zou worden, het kind in de armen van haar vader legde. Daarop ontving zij de namen: Frederika Louisa Wilhelmina.

De gezamenlijke pillegiften, die ter gelegenheid van deze plechtigheid werden gegeven, bedroegen de som van 36300 gulden. Doch de Prins en zijn familie lieten zich ook niet onbetuigd. Dank zij de ruime giften, die door den Prins en de doopgetuigen werden gegeven, konden de diakenen „der Nederduitsch Gereformeerde gemeente aan de arme bedeelde ledematen één gulden buitengewoon toereiken; de oude vrouwen en kinderen in het Diaconiehuis werden op wittebrood met suiker getrakteerd.”

Hiermee werd een oud-vaderlandsch gebruik in eere hersteld.

Ofschoon de Prins verzocht had, dien dag geen geld uit te geven voor bijzondere feestelijkheden, moest hij zelf nog een uitgebreid programma afwerken, waartoe behoorde een druk bezochte receptie. Meermalen was de burgerij van Den Haag in de gelegenheid, den Prins te zien, en de dag werd besloten met een „pragtige en solemneele maaltijd” in het paleis.

Jammer, dat Prinses Wilhelmina aan deze feestelijkheden niet kon deelnemen.

Doch de Stadhouder vergat zijn gemalin niet. Ondanks den raad der geneesheeren, zich niet bij haar ziekbed te begeven, liet de Prins dit toch niet na. „vertrouwende, dat de Goddelijke Voorzienigheid hem zou bewaren, en machtig was zijn vrouw te herstellen.”

In zijn kamer gegaan zijnde smeekte hij den Heere om het behoud der Prinses. En God verhoorde zijn gebed. De Prinses herstelde en kon zich spoedig wijden aan de zorgen voor haar dochttertje.

'n Dichter uit dien tijd, die de geboorte en den Doop van Prinses Louise bezong, zeide o.m.:

„Den Hemel zij gedankt voor zijn goetgunstigheid
Al is het een Prinses, siet hier het wijs beleyd,
God schenkt de Prinses schaars.....”

De waarheid van dezen laatsten regel ondervinden wij 169 jaren later nog. Ook nu kunnen we zeggen: „God schenkt de Prinses schaars.” Maar wij weten tevens, dat Hij dit doet in Zijn wijsheid en daarom blijft er overvloedig reden om God te danken voor den rijken zegen, dien Hij in onze Prinsessen heeft willen schenken.

P. DE Z. J.Gzn

Miniatuurportret van Prins Willem V op vierjarigen leeftijd, geschilderd door R. Mussard.

KINDEREN VAN ORANJE

Een ridder van vier jaar.

Jaren lang hadden het stadhoudelijk echtpaar Willem IV en Anna van Engeland, verlangend uitgezien naar de geboorte van een zoon, 'n stadhouder. In 1743 was te Leeuwarden hun dochttertje Carolina geboren en daar het stadhouderschap ook in de vrouwelijke lijn erfelijk verklaard was, was de opvolging wel verzekerd. Doch niettemin bleef het verlangen van vorstenhuis en volk uitgaan naar de geboorte van een Prins. En eindelijk op 8 Maart 1748 werden veler gebeden verhoord en aanschouwde Willem het levenslicht.

De doop had 11 April plaats in de groote of St Jacobskerk te 's Gravenhage en deze plechtigheid bracht gansch Den Haag in beweging.

Met meer dan twintig koetsen trok de stoet naar de kerk. In de kerk stelden zich achter den zetel van den Prins zestien Zwitsers van de lijfgarde op. Na de dooprede, die door dominee Van Utrecht was uitgesproken, werd de eigenlijke doopplechtigheid verricht door Ds Pielat.

Toen de plechtigheid was afgelopen werd er in de Frèves-zaal een receptie gehouden en daarna een maaltijd gegeven in het Mauritshuis. Een der destijds verschijnende kranten, die een verslag gaf over dit belangrijke voorval, vermeldde ook hoe de Prins was gekleed en vertelde er nadrukkelijk bij, „dat zo het gemelde kleed als al 't verdere 't welk Z.D.H. aen 't lijf had, binnen 's lands gekocht en gemaect is. Het ware te wenschen — gaat het blad dan verder — dat ieder Vaderlander een zo loffelijk voorbeeld quam te volgen, om de inlandsche manufacturen en handwerken op te beuren en op nieuws als in vroeger tijd te doen bloeijen.” Helaas kort slechts duurde voor den Stadhouder de vreugde van het bezitten van een zoon. Drie jaar later reeds werd Prins Willem IV opgeroepen van zijn aardtschen post en op zijn sterfbed maakte hij zich nog bezorgd over het lot van zijn zootje. De tijden waren toen verre van rooskleurig en het verwondert ons niet, dat we den Prins hooren zeggen: „Zorg toch voor mijn kleinen Willem.”

Maar daarvoor behoefde de Stadhouder zich waarlijk niet bang te maken. Het geheele volk was blij met het bezit van dezen Erfprins en niemand kon toen vermoeden, dat ditzelfde Prinsje eens, op een somberen Januaridag, de wijk zou moeten nemen naar Engeland en later in ballingschap zou sterven.

Men was allerwegen Oranje wélgezind.

Dat bleek wel op 6 Juni 1752.

't Prinsje was toen ruim vier jaar en die 6e Juni werd

een vreugdedag voor Oranje, en het hart van het Oranje-minnende volk trilde mee van blijdschap.

Wat toch was het geval?

Het had Z. M. den koning van Groot-Brittannië behaagd zijn kleinzoon te benoemen tot ridder in de orde van den Kouseband. Een onderscheiding, die te grooter was, omdat het aantal ridders slechts 26 bedroeg.

Op 6 Juni nu werden aan den vier-jarigen ridder de teekens zijner nieuwe waardigheid aangeboden.

Deze plechtigheid vond plaats in de Oranjezaal, thans het Huis ten Bosch. De zaal was voor deze gelegenheid op bijzondere wijze versierd. In het midden stond de koninklijke zetel, versierd met de wapens van Groot-Brittannië. Omdat Zijne Majesteit de plechtigheid niet bijwoonde, bleef deze zetel onbezet. Daarnaast stond het gestoelte voor den kleinen Prins. Deze had den afgezant van den Britschen koning op het bordes ontvangen en daarna was hij, vooraf gegaan door zijn hovelingen en gevolgd door den wapenkoning, de zaal binnengetreden, waar nu de plechtigheid zou plaats hebben. Toen allen gezeten waren, ging de Engelsche gezant Yorke in het Fransch een rede uitspreken aan het adres van het vierjarig Prinsje, waarbij hij aan Willem zijn lastbrief overreikte. Deze gaf hem aan zijn secretaris, die, terwijl alle aanwezigen zich van hun zetels verhierven, den brief voorlas. De muziek valt in en daarna leest de gezant het formulier voor, waarna hij den prins den kouseband om het linkerbeen gespt en het blauwe lint met den gouden penning van Sint-Joris, om zijn hals hangt. Verder worden overhandigd de purperen mantel, de halsband, de degen, het boek der statuten en de muts met pluimen.

Deze sieraden worden aan het Prinsje slechts vertoond en daarna weer op het kussen neergelegd ... vanwege des Ridders jonge jaren.

„Van wege des Ridders jonge jaren,” had men beter deze geheele vertooning achterwege kunnen laten. In de oogen van het Prinsje waren de sieraden niet veel anders dan blinkend speelgoed. Wie meenen mocht dat uit dezen ridderslag de liefde van den Grootvader voor zijn half-verweesd kleinkind blijkt, heeft het ver mis. Hier is Oranje slechts de speelbal van de groote politiek. Nauwelijks zullen de fanfares, waarmee ons Prinsje werd begroet bij zijn benoeming tot Ridder van den Kouseband zijn weggestorven, of Frankrijks koning zal, door naijver geprikkeld, op nog pralender wijze den kleinen Oranje-prins tot het middelpunt der algemeene belangstelling maken. Was er werkelijk liefde in het spel geweest, men zou dit kind gegeven hebben, wat des kinds is.

De grooten spelen hun spel van hooge politiek met dit Kind van Oranje. Zijn vader had alle reden om te vragen: „Zorg voor mijn jongen Willem.”

Schijnbaar was dit Oranje-kind een Zondagskind. Immers, reeds bij zijn geboorte was hij Erfstadhouder.

Minder dan van iemand anders, is zijn pad op rozen gegaan. Aan den avond van dienzelfden 6en Juni schrijft één der Regenten een brief, waarin hij een relaas geeft over de vertooning, die dien dag heeft plaats gehad. Hij eindigt aldus: „Zal dat Kind niet denken, dat hij, meerderjarig geworden zijnde, hier alles van zijn wenken zal kunnen doen afvliegen? Het is dus de zaak van alle Vrienden des Vaderlands, om op hun hoede te zijn, en voor de bewaring van der Steden Rechten en Privilegiën zich in de bresse te stellen ...”

Ah zoo! Zit dat achter die uiterlijke praal? Laat het volk dan maar op zijn hoede zijn!

De Regenten-geest sterft in Holland nooit! P. DE Z. J.Gzn